

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ОБІГУ ДЕРЖАВНИХ ОБЛІГАЦІЙ ЯК ОСНОВНОГО ІНСТРУМЕНТА ІНВЕСТУВАННЯ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

STUDY OF THE CURRENT CIRCULATION OF GOVERNMENT BONDS AS THE MAIN TOOL OF INVESTMENT IN THE PERIOD OF ECONOMIC TRANSFORMATIONS

Сучасний стан ринку державних цінних паперів України знаходиться на етапі входження у систему міжнародних економічних відносин, але він децю відстає від інвестиційних площадок більш розвинутих країн. Особливу актуальність досліджувана тема набуває у зв'язку з недостатнім дослідженням питання стосовно подолання перешкод для побудови надійних економічних відносин на ринку державних облигацій. Метою статті є оцінка сучасного стану ринку державних цінних паперів України, дослідження обігу державних облигацій та виявлення проблем державного регулювання інвестиційної системи. У статті розглянуто ринок облигацій внутрішньої державної позики (ОВДП) як інструмент інвестування і впливу на економічний стан країни. Досліджено роботу ринку цінних паперів в Україні та безпосередньо обіг ОВДП. Проаналізовано дохідність від розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у національній та іноземній валютах. Зроблено висновок, що одним із головних завдань сьогодення залишається запровадження цілісної стратегії вирішення нагальних проблем залучення державою коштів від інвестування та цілеспрямоване вкладення фінансових активів у відповідні заходи і програми.

Ключові слова: інвестування, державні облигації, цінні папери, аналіз, ефективність, фінансові інструменти, державна позика, ринок капіталу, борговий інструмент.

The current state of the state securities market of Ukraine is at the stage of entering the system of international economic relations, but it lags behind the investment platforms of more developed countries. World experience emphasizes that government securities are considered a reliable and liquid capital investment that can be of interest to organizations, funds and the public. The topic under study is particularly relevant due to insufficient research on the issue of overcoming obstacles to building reliable economic relations on the government bond market. A comprehensive description of the practical aspects of this topic will allow government bonds to fully serve as a tool for patching holes in the state budget and will make it possible to be an extremely important tool for bringing the Ukrainian capital market to the level of industrially developed countries. The purpose of the article is to assess the current state of the state securities market of Ukraine, to familiarize with the features of bonds of the domestic state loan, to study the circulation of state bonds and to identify the problems of state regulation of the investment system. Definition of the goal is a clear sequence of tasks. The article examines the market of domestic state loan bonds (OVDP) as a tool for investing and influencing the economic state of the country. The operation of the securities market in Ukraine and the direct circulation of OVDP were studied. The profitability of placement on the primary market of OVDPs denominated in national and foreign currencies over the past two years has been analyzed. The main advantages of investing in OVDP for legal entities and individuals are highlighted. The circulation of OVDPs, which are owned by different categories of investors, was evaluated, and the possible risks of investing in temporarily free assets were indicated. It was concluded that one of the main tasks of today remains the introduction of a comprehensive strategy for solving the urgent problems of the state attracting funds from investments and purposeful investment of financial assets in activities and programs, which will result in the growth of the financial sector of the country's economy and the creation of a reliable infrastructure for citizens.

Key words: investment, government bonds, securities, analysis, efficiency, financial instruments, government loan, capital market, debt instrument.

УДК 336.76

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.2-10>

Сейсебаєва Н.Г.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку
та оподаткування,
Запорізький національний університет
Фоменко С.С.
студентка,
Запорізький національний університет

Seysebayeva Nataliia

Zaporizhzhya National University
Fomenko Sofiia
Zaporizhzhya National University

Постановка проблеми. Вагоме місце у сучасній економіці розвинутих країн займає стан фінансового ринку. Ефективним важелем розвитку економіки України є чітко структурована система ринку капіталів. Особливу уваги слід приділити торгівлі державними облигаціями, які є основним борговим інструментом на ринку цінних паперів. Використання державних цінних паперів, як економічних інструментів ринку, займає першочергове місце, у зв'язку з обмеженою можливістю до самофінансування більшості вітчизняних підприємств, а також наявність недостатньої бази зовнішніх джерел інвестиційних ресурсів. Актуальним питанням сьогодення залишається формування сталих відносин на ринку державних цінних паперів та його конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій та методичній літературі наведено багато прикладів аналізу сучасного стану ринку державних цінних паперів України та оцінки обігу державних облигацій як основного інструмента інвестування, які знайшли своє відображення в низці публікацій вітчизняних науковців і практиків. Дослідженням даної теми займалися М. О. Житар, О. В. Тимошенко, О. Г. Оліщук, В. С. Белін, Л. О. Гудима та інші. Однак, попри постійний рівень досліджень аналізу сучасного стану ринку капіталів України, дане питання залишається в полі зору, для виокремлення доцільних шляхів подолання проблем залучення інвестицій та мобілізації вільних коштів населення.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні аспекти досліджень сучасного стану ринку державних цінних паперів України, існує багато проблем, які на сьогоднішній день залишаються невіршеними. Зокрема, постає питання, щодо відсутності єдиної системи діяльності на ринках капіталу, наявності нерозглянутих питань у законодавчо-нормативній базі, низька конкурентоспроможність вітчизняних ринків, недостатнє залучення інвестиційних ресурсів, як зовнішніх, так і внутрішніх джерел.

Формулювання цілей статті. Метою написання статті є дослідження сучасного обігу державних облігацій як основного інструмента інвестування, огляд основних проблем, що гальмують формування ефективних відносин на ринку капіталів та його конкурентоспроможність. Головним аспектом даної статті є аналіз дохідності розміщення на первинному ринку ОВДП, і оцінка державних облігацій, які знаходяться в обігу, за номінально-амортизаційною вартістю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок державних цінних паперів України, як один із основних сегментів фондового ринку, на сьогоднішній час являється поштовхом для відновлення загального стану економіки України. Цільове призначення ринок державних цінних паперів може мати при наявності основних характеристик, таких як повна відкритість, інформованість населення, справедливість та повнота подання даних, тільки під час реалізації наведених характеристик можуть відбуватись позитивні зрушення в економіці країни.

Державні цінні папери являються головним фінансовим інструментом, у формі державних запозичень, які виконують низку функцій та займають важливе місце в економіці України. Випуск державних цінних паперів є запорукою налагодження економічного стану країни, значний вплив акцентується на фінансуванні бюджетного дефіциту, стабільність фінансового ринку, здійснення контролю над перебуванням грошової маси в обігу.

Державні облігації України поділяються на облігації внутрішніх державних позик України, облігації зовнішніх державних позик України, казначейські зобов'язання та цільові облігації внутрішніх державних позик України. Облігації внутрішніх державних позик України (ОВДП) – державні цінні папери, що розміщуються виключно на внутрішньому фондовому ринку і підтверджують зобов'язання України щодо відшкодування пред'явникам цих облігацій їх номінальної вартості з виплатою доходу відповідно до умов розміщення облігацій [2].

Облігації внутрішньої державної позики є борговими цінними паперами, які продаються Урядом первинним дилерам та їх клієнтам на первинному

ринку для фінансування потреб державного бюджету. На сьогодні Національний банк України є депозитарієм для ОВДП, тобто установою, яка веде централізований облік ОВДП в бездокументарній формі [5].

Офіс управління державним боргом України визначав граничний рівень дохідності облігацій для аукціонів на основі спроможності здійснювати погашення боргу, прагнучи звести до мінімуму вплив на дефіцит державного бюджету. Регулярні зустрічі представників влади з первинними лідерами сприяли налагодженні каналу двостороннього спілкування з питань планів проведення аукціонів та в оцінюванні попиту [1, с. 70].

Основною метою державних запозичень є фінансування дефіциту бюджету держави, розглянемо дані НБУ за 2021–2022 роки дохідності ОВДП на первинному ринку, щомісяця, які наведені у таблицях 1 і 2.

Аналізуючи дані НБУ, щодо розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у гривні за 2021 рік, спостерігаємо два рівні суттєвого зменшення розміщення облігацій, перший відбувся у квітнімісяці з 33159,85 млн. грн. до 14248,52 млн. грн. (зменшення на 18911,33 млн. грн., або на 57,03%), у червні місяці навпаки відбувається збільшення, порівняно з травнем, на 26993,40 млн. грн., найнижчою точкою розміщення ОВДП у 2021 році виступав серпень місяць (5349,71 млн. грн., який складає 1,73% частки від загального розміщення ОВДП). В свою чергу у жовтні 2021 року спостерігаємо тенденцію збільшення розміщень облігацій у продовж кожного місяця, у грудні 2021 року розміщення ОВДП зазнало найвищого рівня і склало 52338,75 млн. грн., частка якого дорівнювала 16,9% від загального розміщення.

За даними таблиці 1, щодо розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у гривні за 2021–2022 рр., з метою наглядного представлення інформації, побудуємо графік, який зображено на рисунку 1.

Розміщення ОВДП, номінованих у гривні, у 2022 році розпочалося з січня місяця у значно менших об'ємах (6838,32 млн. грн.), ніж у попередньому році, зменшення відбулось на 29320,09 млн. грн. Проводячи аналіз щомісячного розміщення ОВДП у 2022 році, зазначимо різке збільшення розміщення облігацій починаючи з лютого (найнижча точка – 5155,62 млн. грн., яка складає 1,30% від загального розміщення) до червня (найвища точка – 113770,01 млн. грн., яка складає 28,71% від загального розміщення ОВДП). І вже у липні-серпні місяцях представлено значне зниження розміщення облігацій на первинному ринку, що зменшилось на 37205,49 млн. грн.

Виходячи з вищевказаного слід розглянути розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті (долари США, євро), яке

Дохідність розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у гривні, протягом 2021–2022 роках

2021 рік	Розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у гривні	2022 рік	Розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у гривні
	сума, млн. грн.		сума, млн. грн.
січень	36158,41	січень	6838,32
лютий	25691,66	лютий	5155,62
березень	33159,85	березень	49298,63
квітень	14248,52	квітень	70277,26
травень	11838,46	травень	77213,14
червень	38831,86	червень	113770,01
липень	20056,57	липень	36497,66
серпень	5349,71	серпень	37205,49
вересень	15175,90	вересень	–
жовтень	10952,33	жовтень	–
листопад	45917,45	листопад	–
грудень	52338,75	грудень	–
Всього за 2021 рік	309719,48	Всього за 2022 рік	396256,12

Джерело: складено автором на основі [4]

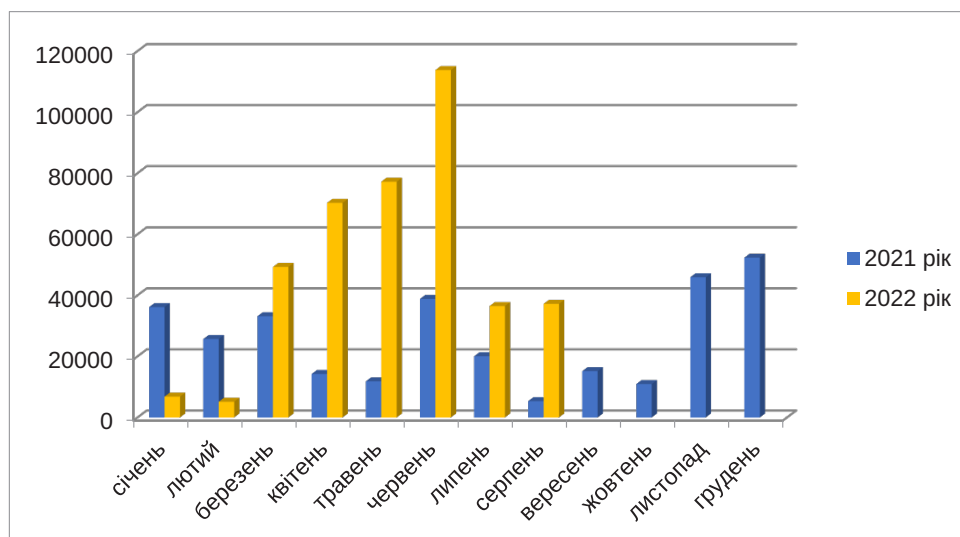

Рис. 1. Дохідність розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у гривні, протягом 2021–2022 роках

Джерело: складено автором на основі [4]

зазначено у таблиці 2, для повного аналізу стану ринку капіталів держави.

Ознайомившись з даними НБУ, щодо розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземних валютах, можемо стверджувати, що дохідність у доларах та євро є на порядок нижче, ніж у національній валюті, розглянемо кожен досліджуваний рік більш детально.

У 2021 році розміщення ОВДП, номінованих у доларах США зазнало три основні піки зростання дохідності, у березні до 473,74 млн. дол. США і склало 15,30% частки від загального розміщення,

у червні місяці до 652,71 млн. дол. США (21,08% частки), та у грудні 2021 року до 637,30 млн. дол. США, що дорівнює 20,58% частки від загального показника. У серпні та листопаді місяцях дохідності від розміщення ОВДП не зазначено. Розміщення облігацій, номінованих у євро, за 2021 рік також відбувалось у три періоди, перший у лютому місяці, що склав дохідності до 70,49 млн. євро, другий період тривав з квітня по липень, у якому спостерігаємо збільшення дохідності від розміщення до 238,43 млн. євро у травні місяці (найвища точка, що дорівнює 30,46% частки

Дохідність розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті, протягом 2021–2022 роках

2021	Розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті (долари США)	Розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті (євро)	2022	Розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті (долари США)	Розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті (євро)
	сума, млн.дол. США	сума, млн.євро		сума, млн.дол. США	сума, млн.євро
січень	48,22	-	січень	143,44	-
лютий	371,19	70,49	лютий	16,84	7,16
березень	473,74	-	березень	11,91	-
квітень	70,64	41,97	квітень	81,86	176,46
травень	62,93	238,43	травень	105,20	52,33
червень	652,71	60,76	червень	297,15	54,59
липень	130,44	8,16	липень	412,60	100,11
серпень	-	-	серпень	48,41	51,03
вересень	216,93	-	вересень		
жовтень	431,90	-	жовтень		
листопад	-	167,44	листопад		
грудень	637,30	195,38	грудень		
Всього за 2021 рік	3095,99	782,64	Всього за 2022 рік	1117,41	441,67

Джерело: складено автором на основі [4]

від загальної дохідності) та суттєве зниження у липні до 8,16 млн. євро, що є найнижчою точкою – 1,04% частки. Третій етап відновлюється у листопаді і зростає до 195,38 млн. євро під кінець року.

Розміщення ОВДП, номінованих у доларах США, у 2022 році має тенденцію різкої зміни дохідності, що розпочалась у січні з 143,44 млн. дол. США та знизилась до найнижчої позначки у березні 11,91 млн. дол. США і склала 1,07% частки від підсумкового значення. Період зростання дохідності відбувається поступово, щомісяця, з квітня (81,86 млн. дол. США) по липень (412,60 млн. дол. США), збільшення на 330,74 млн. дол. США. Розміщені облігації, номіновані у євро, за 2022 рік займають нижчого значення у лютому 7,16 млн. євро (що складає 1,62% частки), а вищого у квітні 176,46 млн. євро, частка якого дорівнює 39,95% загального підсумку.

За даними таблиці 2, щодо розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті за 2021–2022 рр., з метою наглядного представлення інформації, побудуємо графік, який зображено на рисунку 2.

Станом на серпень місяць 2022 року можемо зробити висновок, що на різку зміну об'ємів розміщення ОВДП на вітчизняних біржових ринках вплинув воєнно-політичний конфлікт з Росією, а саме сумніви як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів вкладати власні тимчасово вільні фінансові

ресурси та необізнаність очікуваного періоду повернення своїх коштів та отримання доходу, бо ситуація, щодо економічного стану України є нестабільною та може погіршуватись.

Упродовж повномасштабної війни Росії проти України обсяг сплачених урядом коштів за погашеннями внутрішніх боргових інструментів на 55386,8 млн. грн. перевищує обсяг залучених коштів до державного бюджету на аукціонах із продажу ОВДП. Про це свідчать дані депозитарію НБУ. Зокрема, з 24 лютого до 18 вересня 2022 року уряд спрямував на погашення внутрішніх державних облігацій 149216,0 млн. грн., 1539,4 млн. дол. США та 168,0 млн. євро, а залучив від розміщення нових внутрішніх боргових інструментів на аукціонах – 99496,8 млн. грн., 957,1 млн. дол. США та 468,4 млн. євро. Починаючи з квітня, обсяг отриманих урядом коштів на аукціонах із продажу ОВДП був нижчим за суму погашень за відповідними інструментами. Зокрема:

- у квітні від'ємне сальдо внутрішніх боргових операцій уряду становило 2850,5 млн. грн.;
- у травні – 411,0 млн. грн.;
- у червні – 20997,2 млн. грн.;
- у липні – 17095,7 млн. грн.;
- у серпні – 24456,2 млн. грн.;
- з початку вересня – 241,1 млн. грн.

Дохідність за гривневими ОВДП, що розміщуються на аукціонах, не змінювалася з початку

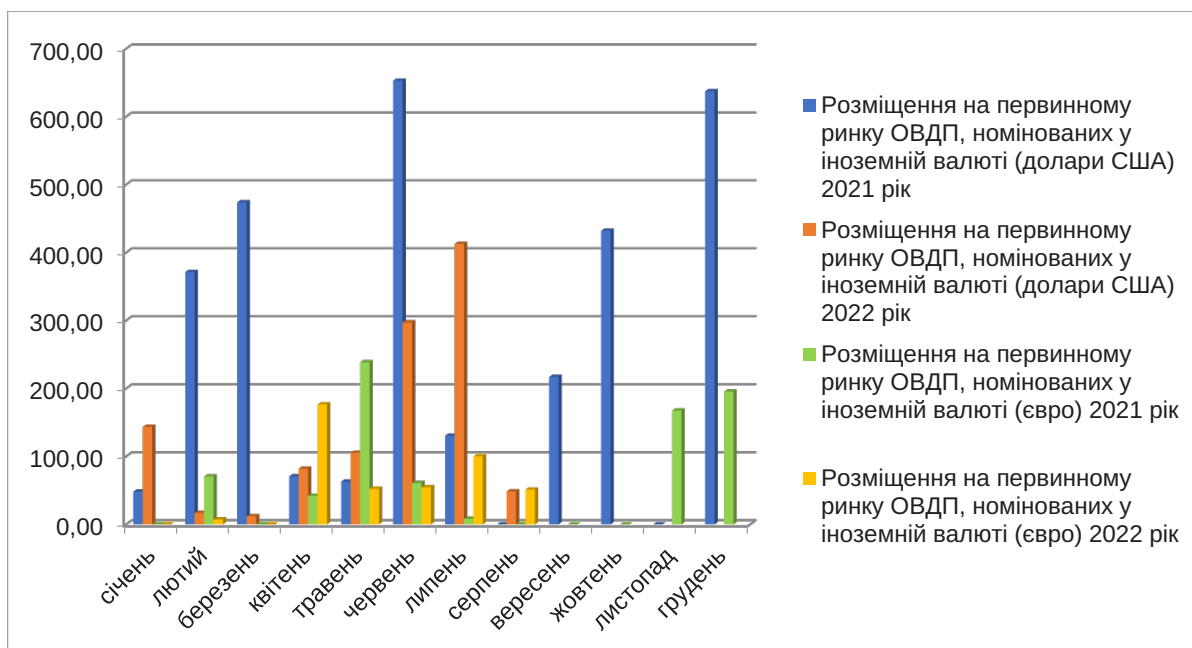

Рис. 2. Дохідність розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті, протягом 2021–2022 роках

Джерело: складено автором на основі [4]

повномасштабної війни та становила від 9,5% річних [6].

Підсумовуючи показники дохідності розміщення ОВДП, номінованих у іноземній валюті та в національній, можемо припустити, що не зважаючи на голосні заяви Міністерства фінансів України, про те що держава усіма силами намагається підвищити рівень привабливості розміщення фінансових ресурсів у ОВДП інвестори (резиденти та нерезиденти) не поспішають проявляти довіру.

Інвестиційне становище на первинному ринку ОВДП намагається досягнути рівня промислово розвинутих країн, але поки що страждає від нестачі державного регулювання, що в свою чергу впливає на обсяги купівлі-продажу державних облігацій на вторинному ринку.

Оцінка розміщення ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю станом на 23.09.2022 року, дасть змогу більш детально розглянути дані НБУ обсягів облігацій, що знаходяться у власності комерційних банків, фізичних і юридичних осіб та нерезидентів, наведені у таблиці 3.

Оцінивши дані розміщення ОВДП, які знаходяться в обігу, представлені НБУ станом на 23.09.2022 року, зауважимо що облігації, номіновані у гривні, які знаходяться у власності НБУ складають 52,9% частки, що є більшою половиною від загального розміщення у національній валюті, у банків – 35,29% частки, у власності юридичних осіб – 4,63% частки, у територіальних громад – 0,09% частки (найменший показник), у фізичних осіб – 1,31% частки, та у нерезидентів – 5,78%

частки, яка є більшою за частки юридичний та фізичних осіб. Облігації, номіновані в іноземній валюті, які знаходяться у власності банків дорівнюють 75,38% частки, яка є найбільшим показником, у розрізі розміщення облігацій в іноземній валюті, у юридичних осіб – 10,66% частки, у фізичних осіб – 13,75% частки, та у нерезидентів складає лише 0,22% частки, яка є найменшим показником загального розміщення в іноземній валюті.

За даними таблиці 3, щодо розміщення ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю станом на 23.09.2022 року, з метою наглядного представлення інформації, побудуємо графік, який зображено на рисунку 3.

Підсумовуючи загальні дані розміщення ОВДП у національній та іноземній валютах, спостерігаємо перевагу розміщення облігацій, які знаходяться у власності НБУ, яка дорівнює 48,05% частки від загального підсумку і займає лідируючу позицію серед усіх власників. Частка банків складає 38,96% та посідає друге місце, третє місце займає частка юридичних осіб – 5,18%, четверте місце по власності належить фізичним особам – 2,45% частки, а найменше значення частки припадає територіальним громадам, що дорівнює 0,08% по відношенню до загального показника.

Слід акцентувати увагу на основних вигодах від вкладення коштів в ОВДП як для юридичних, так і для фізичних осіб: державні облігації є ліквідним активом, що по прибутковості може перевищити банківські депозити, а також відсутність оподаткування доходу від інвестицій в ОВДП [7, с. 297].

ОВДП, які знаходяться в обігу, за номінально-амортизаційною вартістю

Дата		23.09.2022					
Вид ЦП	Всього	ОВДП, номіновані в гривні, у т.ч.	ОВДП - ПДВ	ОВДП, номіновані в іноземній валюті, у т.ч.	ОВДП, номіновані в доларах США	ОВДП, номіновані в Євро	
Усього		1289371,82	1171229,49	0,00	118142,32	91668,41	26473,91
Облігації, які знаходяться у власності	НБУ	619569,95	619569,95	0,00	0,00	0,00	0,00
	Банків	502392,55	413338,89	0,00	89053,66	64029,24	25024,42
	Юридичних осіб	66788,81	54197,85	0,00	12590,96	11884,65	706,31
	Територ. громад	1017,04	1017,04	0,00	0,00	0,00	0,00
	Фізичних осіб	31620,75	15381,27	0,00	16239,48	15498,25	741,23
	Нерезидентів	67982,71	67724,49	0,00	258,22	256,27	1,95

Джерело: складено автором на основі [3]

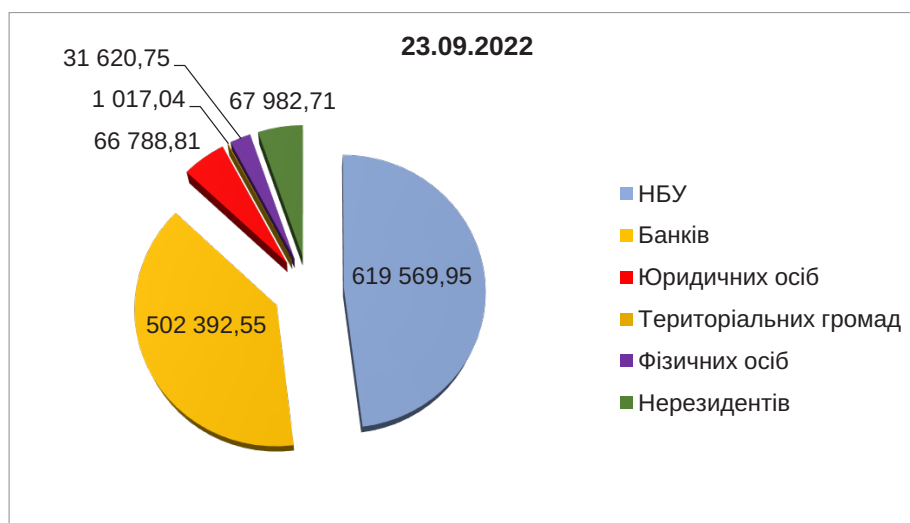

Рис. 3. ОВДП, які знаходяться в обігу, за номінально-амортизаційною вартістю

Джерело: складено автором на основі [3]

Україна має привабливі характеристики державних облігацій для інвесторів, які викликають зацікавленість та інтерес, але надто великі можливості ризиків на жаль не дають повної впевненості та гарантій одержання дохідності, на це впливають певні причини:

Ризик зменшення курсу гривні вимагає інвесторів вкладати фінансові ресурси у валюти інших країн, бо державні облігації продаються і погашаються в національній валюті, тому реальний дохід інвестора від вкладення коштів в ОВДП може бути нижчим за очікуваний.

Зміна очікування дохідності ОВДП, що здійснювалась за минулі періоди, не може давати інвесторам позитивних оцінок і прогнозів, щодо періоду повернення власних вкладених коштів.

Обслуговування та покриття внутрішнього і зовнішнього державного боргу України, який має

тенденцію до зростання, здійснюється за рахунок дохідності розміщення ОВДП.

Висновки. Ринок державних цінних паперів в Україні є відносно молодим, який тільки стає на шлях розвитку, але наявність негативних факторів та чинників значно затримують цей процес, серед яких: недосконала нормативно-правова база України, мала конкурентоспроможність вітчизняних ринків, невирішені питання недостатнього реагування державних органів на зміни кон'юнктури ринку, наявність недовіри населення до усіх спектрів фінансового ринку, тощо.

Покращення розвитку ринку державних цінних паперів в Україні залежить від низки заходів, серед яких запровадження широкого спектру фінансових інструментів та чіткого механізму взаємодії учасників ринку, налагодження зовнішньоекономічних зв'язків з ринками більш розвинутих

країн, поступове покращення основних сегментів фінансового ринку (банківська, страхова діяльність, сектор пенсійного забезпечення), створення механізму акумулювання та розподілу фондів грошових коштів від інвесторів, які мають тимчасово вільні фінансові ресурси, та здійснення контролю за ефективним використанням наданих ресурсів за цільовим спрямуванням.

Отже, виконання першочергових завдань, дасть змогу ринку державних цінних паперів характеризуватись високою ліквідністю, низкою ризикованістю і стати вагомим інструментом вкладення активів фізичних та юридичних осіб, вітчизняних фондів та іноземних компаній багатьох країн світу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Житар М. О., Бєлін В. С., Оліщук О. Г. Активізація ринку облігацій внутрішньої державної позики як інструменти впливу на економіку України. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 67–71.
2. Міністерство фінансів України. ОВДП. URL: <https://mof.gov.ua/uk/ovdp> (дата звернення: 20.09.2022).
3. Національний банк України. ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills> (дата звернення: 24.09.2022).
4. Національний банк України. Первинний ринок ОВДП. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/primary-ovdp-chart> (дата звернення 21.09.2022).
5. Національний банк України. Ринок облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/ovdp> (дата звернення: 20.09.2022).
6. Національний банк України. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/viplati-uryadu-za-pogashennyami-ovdp-iz-pochatku-povnomasshtabnoyi-viyini-na-554-mlrd-grn-perevischuyut-zapozichennya-vid-prodaju-vidpovidnih-tsinnih-paperiv-na-auktsionah-depozitariy-nbu> (дата звернення: 25.09.2022).
7. Тимошенко О. В., Гудима Л. О. Ефективний розвиток національного ринку цінних паперів як імпера-

тив економічного зростання України. *Бізнес Інформ*. № 3. 2020. С. 293–298.

REFERENCES:

1. Zhitar M. O., Byelin V. S., Olishuk O. G. (2020). Aktyvizatsiia rynku oblihotsii vnutrishnoi derzhavnoi pozyky yak instrumenty vplyvu na ekonomiku Ukrainy [Activation of the domestic state loan market as instruments of influence on the economy of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 12, pp. 67–71 [in Ukrainian].
2. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. OVDP [OVDP]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/ovdp> (accessed 20.09.2022).
3. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. OVDP, yaki znakhodiatsia v obihu za nominalno-amortyzatsiinoiu vartistiю [OVDP, which are in circulation at nominal and amortized cost]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills> (accessed 24.09.2022).
4. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Pervynnyi rynek OVDP [The primary market of OVDP]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/markets/primary-ovdp-chart> (accessed 21.09.2022).
5. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Rynek oblihotsii vnutrishnoi derzhavnoi pozyky (OVDP) [Market of bonds of the domestic government loan (OVDP)]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/markets/ovdp> (accessed 20.09.2022).
6. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Statystyka shchodo prodazhu ta pohashennia OVDP [Statistics on the sale and repayment of OVDP]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/viplati-uryadu-za-pogashennyami-ovdp-iz-pochatku-povnomasshtabnoyi-viyini-na-554-mlrd-grn-perevischuyut-zapozichennya-vid-prodaju-vidpovidnih-tsinnih-paperiv-na-auktsionah-depozitariy-nbu> (accessed 25.09.2022).
7. Timoshenko O. V., Gudima L. O. (2020). Efektivnyi rozvytok natsionalnoho rynku tsinnikh paperiv yak imperatyv ekonomichnoho zrostannia Ukrainy [Effective development of the national securities market as an imperative for the economic growth of Ukraine]. *Biznes Inform*, vol. 3, pp. 293–298 [in Ukrainian].